

Komponenttianalyysin käytöstä eufemismien ja ei-eufemismien erottamisessa

1. Johdanto

Lähtökohtani on ulkoasultaan erilaisten, mutta sisällöltään samojen tai samankaltaisten ilmausten erottaminen toisistaan. Objektivisen analyysin sijasta tyylintutkijat ovat joutuneet turvautumaan omaan kielitajuunsa tai käyttämään sopivia informantteja. Tämän vaikeuden on tuonut esiin mm. Nils-Erik Enkvist kirjassaan *Stilforskning och stilteori* (1974). Hän kaipasi semantiikkaa, joka voisi selittää tai jopa mitata sisältöjen samankaltaisuuden astetta.

Tutkimukseni, johon tämä esitys perustuu, voisi olla askel matkalla kohti objektiivisempaa tyylintutkimusta. Se on selvästi kaksijakoinen. Toisaalta selvitin eufemismien ja ei-eufemismien käyttöä ruotsin kielen merkityskentällä 'kuolema', toisaalta testasin lähinnä semantiikkaan perustuvaa analyysimenetelmää, jonka avulla olisi mahdollista erottaa eufemismit ja ei-eufemismit toisistaan objektiivisesti. Pääpaino tässä ja nyt on analyysimetodin kuvauksessa, joskin joudun väistämättä valottamaan myös kyseisen merkityskentän rakennetta ruotsin kielessä.

Materiaalin, n. 500 verbiä tai verbifraasia lauseyhteyksissään, keräsin *Tuntemattoman sotilaan* ruotsinkielisestä käännöksestä *Okänd soldat* sekä Henrik Tikkasen sotaromaanista *Efter hjältedöden*. Täydensin vielä materiaalia sanakirjaesimerkein ja muutamin konstruoiduin esimerkkilausein. Tutkimuksessa on kolme selvästi erottuvaa metodista näkökulmaa: *semanttinen kenttäteoria*, *komponenttianalyysi* ja *selektiorajoitukset*.

Aluksi lienee paikallaan lyhyesti määritellä tähän mennessä esiintyneet käsitteet, vaikka ne ovat useimmille hyvinkin tuttuja. Tämä siksi, että jokaisella kielitieteellisellä koulukunnalla on oma käsityksensä ja joskus useitakin toisistaan poikkeavia käsityksiä semantiikasta, joka on

vieläkin suhteellisen selkiytymättömässä etsintävaiheessa. Terminologia on kirjavaa ja eri lähteissä saattavat samat termiparitkin esiintyä jopa ristikkäin.

2. Käsitteiden määrittely

2.1. Semanttinen kenttäteoria

Käsitykseni semanttisesta kenttäteoriasta perustuu lähinnä Jost Trierin, Walter Porzigin ja Charles Ballyn perinteisiin tutkimuksiin ja on seuraavanlainen:

- 1) Läheisesti yhteen kuuluvat sanat muodostavat sanakentän, jonka sisällöllinen vastine on käsitekenttä.
- 2) Kentän yksittäiset sanat saavat merkityksensä lauseyhteydessä.
- 3) Sanaston osat muodostavat yhdessä kokonaisuuden, joka vastaa koko käsitekenttää.
- 4) Eri käsitekentät muodostavat yhdessä laajempia kenttiä, kunnes ne kattavat koko leksikon.
- 5) Verbin ja substantiivin sekä adjektiivin ja substantiivin välillä on tiettyjä suhteita.
- 6) Merkityskentän ytimen muodostaa verbi (tai joissakin tapauksissa adjektiivi).
- 7) Verbin valinta riippuu viime kädessä asenteesta tarkoitetta kohtaan tai tilanteesta jossa sitä käytetään.

2.2. Selektiorajoitukset

Rakkaalla lapsella on monta nimeä. Puhutaan kollokaatiosta, selektiorajoituksista tai dependenssi-kieliopin piirissä semanttisesta valenssista. Kollokaation ymmärrän sanan syntagmaattisten assosiaatioiden joukoksi, todennäköisyydeksi, että sana esiintyy jonkin muun sanan välittömässä läheisyydessä tavallisesti lauseen sisällä.

Selektiorajoitukset, jotka tekevät lauseesta 'Opiskelija ajattelee tenttiä' hyväksyttävän mutta lauseesta 'Leivos ajattelee tenttiä' hylättävän, perustuvat sanojen semanttisiin komponentteihin. Verbien suhteen selektiorajoitusten tulee osoittaa, mitkä semanttiset piirteet subjektilla tai objektilla tulee olla, jotta lause ei olisi semanttisesti poikkeava. Poikkeuksellisiakin kytkentöjä löytyy, esim. runouden ja erityisesti metaforien piiristä.

Semanttisella valenssilla ymmärretään, että tietyn merkityksen

omaava sana liittyy kontekstin muihin sanoihin tietyn semanttisen ehdoin. Ainoastaan näillä ehdoilla voi tietty merkitys realisoitua kielessä. Semanttinen valenssi merkitsee käytännössä myös sitä, että verbin ja sen vapaidenkin määreiden välillä on useimmiten semanttisia rajoituksia. On esimerkiksi ainakin hyvin erikoislaatuista, jollei mahdotonta, sanoa henkilön ”hallitsevan monia vieraita kieliä puutarhassa” tai ”kuolevan toisinaan”. Näiden vapaiden adverbialien tietyt merkityskomponentit eivät ole sopusoinnussa verbin merkityselementtien kanssa. Henrik Nikulan (1986) mukaan kysymys on pikemminkin pragmaattisista rajoituksista kuin semanttisesta valenssista. Hän ei kuitenkaan hylkää kokonaan semanttisen valenssin käsitettä. Voimme tuskin suoraan johtaa ruotsin kielen verbien *dö*, *avlida*, *insomna* ja *gå bort* sisäistä merkityksistä sitä tosiasiaa, että eläimistä puhuttaessa käytetään normaalisti verbiä *dö*, kun taas ihmisistä puhuttaessa voidaan valita mikä tahansa em. verbeistä. Tämä rajoitus on mainittava myös sanakirjoissa, jotta asiaa tuntematon osaisi valita subjektiin sopivan variantin. Tällöin voidaan Nikulan mukaan puhua semanttisesta valenssista.

2.3. Komponenttianalyysi

Komponenttianalyysi määrittelee sanastollisen elementin merkityksen semanttisten komponenttien avulla. Komponentit eivät ole osa kielen itsensä sanastoa, vaan teoreettisia elementtejä, joita tarvitaan kuvaamaan sanastollisten osioiden semanttisia suhteita kielessä. Lainatakseni Mauno Koskea ”komponenttianalyysin olennaisimpana tarkoituksena on osoittaa samaan sanakenttään kuuluvien semeemien eroja ja saman lekseemin eri semeemien eroja”.

Komponenttianalyysin mukaan sanan merkitys on yhdistelmä semanttisia piirteitä, joita loogiset vakiot liittävät toisiinsa. Tämä päätelmä antaa meille suoraan mahdollisuuden määritellä sanastollisten osioiden tiettyjä ominaisuuksia ja suhteita. Tällä tavalla voidaan määritellä esimerkiksi polysemia, synonymia, antonymia ja tärkeimpänä tutkimukseni kannalta suhde *hypernymia* — *hyponymia*. Sana *nainen* on sanan *aikuinen* hyponyymi, koska edellinen mutta ei jälkimmäinen sisältää komponentin NAISPUOLINEN. *Aikuinen* on sanan *nainen* hypernyymi.

Tähän saakka olen käsitellyt komponentteja ikään kuin ne käsittelisivät vain pysyviä ominaisuuksia. Huomaamme sen riittämättömäksi, kun yritämme analysoida transitiiviverbejä kuten *lyödä*, *kohdata*, *rakastaa* jne. Myös substantiivit, jotka ilmaisevat suhteita kuten esimer-

kiksi ruotsin *far*, *mor* och *son*, ovat vaikeasti analysoitavissa ilman ns. relationaalisia komponentteja. Saamme seuraavan kaavan:

far: X Y:s FÖRÄLD och MANL X
mor: X Y:s FÖRÄLD och KVINNL X
son: X Y:s BARN och MANL X

Tässä esimerkissä komponentteja yhdistävät loogiset vakiot. On kuitenkin olemassa ilmiöitä, joita ei voida selittää näin yksinkertaisesti. Oletetaan, että *ha*-verbin merkitys sellaisissa lauseissa kuin *Johan har många böcker* ilmaistaan X HAR Y. Verbin *ge* merkitys voidaan analysoida lausekkeella: Z ORS X HAR Y. Täten ORS on relationaalinen komponentti. Samankaltainen relationaalinen komponentti on muuttumista kuvaava FÖRÄND jota kuvataan usein nuolella. Komponentteja ORS ja FÖRÄND voidaan käyttää edelleen muissa tutkimukseni kannalta relevanteissa kombinaatioissa. Verbi *dö* voitaisiin siten ilmaista LEV X FÖRÄND -LEV X ja *döda* X ORS LEV Y FÖRÄND -LEV Y.

2.4. *Eufemismi*

Ennen kuin siirryn varsinaisen analyysin selvittelyyn, on paikallaan määritellä myös *eufemismin* käsite, koska näen sen hieman tavanomaisista laajempaan. Sana eufemismi tulee kreikan kielen sanoista *eũ* ja *phēmi*, jotka tarkoittavat 'puhumista suotuisasti'. Aiheita, joista on epämiellyttävää puhua, kuten kuolema, sota tai sairaudet, kierretään ja pehmennetään usein käyttämällä sopivaa synonyymia tai kiertoilmausta. Samoin tapahtuu usein myös sosiaalisista tabuista kuten seksistä puhuttaessa. Eufemismin käytöllä on ainakin osittain juurensa primitiivisissä uskomuksissa. Eufemismin käytön syyt ovat tutkimukseni mukaan seuraavanlaisia:

- 1) *Tabusäännöt* (esim. seksuaalisuuden ja uskonnon alueilla).
- 2) *Magia* (perustuu tiettyjen nimien ja sanojen pelkoon, erityisesti primitiivisten kansojen keskuudessa).
- 3) *Poliittiset syyt* (asioita kaunistellaan, jotta voitaisiin paremmin hallita kansaa ja pysyä vallassa).
- 4) *Sosiaaliset syyt* (halutaan ottaa huomioon kuulijan tai lukijan tunteet; tietyt ilmaukset voivat tuntua epämiellyttäviltä).
- 5) *Kaupalliset syyt* (asioita kaunistellaan myynnin edistämiseksi).

Eräät tutkijat erottavat *eufemismin* ja *dysfemismin*. Dysfemismi on tällöin ilmaus, joka on karkeampi tai vulgaarimpi kuin korvattu ilmaus. Itse käsittelen molempia tapauksia eufemismeina, koska olennaisinta Linnan ja Tikkäsen sotilaille näytti olevan leksemin *dö* välttäminen.

Heistä siis karkeakin ilmaus tuntui helpommalta kuin kuolemasta suoraan puhuminen. Minun mielestäni eufemismi on suunnilleen mikä tahansa tapa välttää suoraa ilmausta eri syistä. Sanan kokonaan sanomatta jättäminenkin luetaan eufemismiksi.

3. Materiaalin analysointi

Tutkimuksen aluksi ryhmittelin intuitiivisesti omiksi kategorioikseen verbit, jotka näyttivät kuuluvan läheisesti yhteen. Induktiivinen materiaalitutkimus tarkensi komponenttien luonnetta ja yksittäisten sanojen merkityksiä. Analyysia varten kenttä jaettiin kolmeen läpi koko alueen ulottuvaan merkitysdimensioon. Täten sain kolme ns. peruskomponenttia INKOATIV, KAUSATIV ja TILLSTÅND. Tällaiset komponentit ovat samankaltaisia kuin logiikan käsitteistön mukaiset predikaatit, kun merkitys analysoidaan predikaatioina. Käsitteiseni mukaan jokainen kuolemaa kuvaava verbi tai verbifraasi (vähintään kahden sanan muodostama kiinteä kokonaisuus, ei välttämättä vakiintunut) sisältää jonkin näistä peruskomponenteista.

INKOATIV: X dog i går = X muuttui ei-elolliseksi.

KAUSATIV: X dödade Y i går = X aiheutti sen, että Y muuttui ei-elolliseksi.

TILLSTÅND: X är död = X on ei-elollinen.

Käyttäen relationaalisia komponentteja saamme seuraavat peruskaavat:

INKOATIV: LEV X → -LEV X

KAUSATIV: X ORS LEV Y → -LEV Y

TILLSTÅND: X = -LEV

Jos kenttään 'kuolema' kuuluva verbi sisältää ainoastaan tällaisen relationaalisen peruskomponentin, se on mitä todennäköisimmin ei-eufemismi. Eufemismin kuvaan kuuluu yllä mainittujen peruskomponenttien lisäksi yksi tai useampia lisäkomponentteja. Juuri ne tekevät eufemismista eufemismin eli erottavat sen suorasanaisestä perusilmauksesta. Toisin sanoen hypoteesini mukaan eufemismeja ja ei-eufemismeja luonnehtivat erilaiset komponenttien yhdistelmät. Lähtökohtanani on se, että edellä mainittuihin peruskaavoihin INKOATIV, KAUSATIV ja TILLSTÅND lisätty komponentti tuottaa eufemismin. Eufemismien suhteen on muistettava, että kieli on jatkuvassa muutoksen tilassa. Mikä tänään on kuulijan tai lukijan tunteet huomioon otta-va eufemismi, tuntuukin jo huomenna karkealta ilmaukselta, jonka tilalle luultavasti astuu entistä kaunistelevampi kiertoilmaus.

4. Tutkimuksen tuloksista

4.1. Inkoatiivinen merkitysdimensio

Tyypillisin ei-eufemistinen verbi dimensiolla INKOATIV oli verbi *dö*. Sitä käytetään tavallisimmin luonnollisen kuoleman yhteydessä. Mielienkiintoinen huomio oli se, että eläimistä puhuttaessa käytetään juuri tätä verbiä, kun taas eufemistiset ilmaukset ovat ihmistä varten. Tuntuu suorastaan humoristiselta, jos eläimen kuolemaa kuvataan käyttämällä esim. verbejä *avlida*, *stupa* tai *falla*. Näissä tapauksissa verbi vaatii subjektilta komponentin ANIM(ATUM) lisäksi myös komponentin HUM(ANUM). Jos tätä sääntöä rikotaan, ei ole kyse niinkään kieli- kuin tyylivirheestä.

Verbit *avlida* ja *omkomma* ovat eräänlaisia rajatapauksia ei-eufemismin ja eufemismin välillä. Käsitteeni mukaan ne ovat alun perin olleet eufemismeja, mutta kuten sanottu kieli muuttuu jatkuvasti. Tällaisen muutoksen mekanismi on se, että aikojen kuluessa peruskomponentti vahvistuu vahvistumistaan, jolloin verbit menettävät eufemismin luonteensa.

Verbin *dö* hyponyymit kuvaavat yleensä kuolintapaa, esim. *drunkna* tai *svälta ihjäl*. Tällaiset verbit eivät ole eufemismeja, koska kuolintapaa kuvaava komponentti on vahvempi kuin lopputuloksen ilmaiseva relationaalinen komponentti. Peruskomponentti ilmaisee aina perusmerkityksen. Kuitenkin on ajateltavissa tilanteita, joissa tällainen kuolintapaverbi valitaan tietoisesti lieventämään DÖ-verbin vaikutusta. Tällöin näiden hyponyymien kohdalla voitaisiin ajatella käsitteen ”semieufemismi” käyttöönottoa.

Eufemismit dimensiolla INKOATIV ryhmittäytyivät pääasiallisesti seuraavien lisäkomponenttien alle:

RÖRELSE	Kuolemista kuvataan eufemistisesti vertaamalla sitä liikkumiseen tai matkustamiseen. Liike voi tapahtua ylös-, alas- tai poispäin. Joissakin tapauksissa annettiin ymmärtää, että liike lakkaa. Esim. <i>bege sig till himmelen, falla, gå bort, hädanfara, vila</i> .
SLUT	Kuolema nähdään loppuna, eletyn elämän päätepisteenä. Esim. <i>upphöra att vara jägare, han är slut, han har krigat sitt krig</i> .
FÖRLUST	Kuolemassa luovutaan jostakin. Esim. <i>mista livet, ehkä myös kasta veven</i> .
AVSTÅENDE	Edellisen komponentin FÖRLUST suhteen on tapahtunut sijakieliopillinen roolien muutos. Se, joka

kuolee, on jonkun toisen menetyksen kohde. Esim. *Har ni förlorat mycket folk?*

FYSISK SKADA Kuvaamalla fyysisiä vammoja voidaan antaa vaikutelma, että ihminen on kuollut, ilman että sitä mainitaan suoraan. Esim. *Vi ska se genom vem av oss solen först skiner*. Jos hyperbola olisi totta, so. että päivä paistaisi ihmisen läpi, hän olisi todennäköisesti kuollut tai ainakin kuolisi pian. (Tämä ryhmä saattaa sivuta yllä mainittuja kuolintapaverbejä.)

4.2. Kausatiivinen merkitysdimensio

Kentällä KAUSATIV kuvataan kuoleamisen sijasta tappamista. Tyypillisin perusverbi tällä dimensiolla oli luonnollisesti *döda*, joka saa subjekteja, joilla on komponentit ANIM ja HUM. Asiasubjektitkin ovat tavallisia. Esimerkiksi jotkut kasvit, myrkky, onnettomuudet ja sota voivat tappa. Myös objektilla on useimmiten nämä komponentit, joskin esimerkiksi *innostus* voidaan tappa.

Verrattuna inkoatiiviseen dimensioon oli hyponyymien määrä huomattavan suuri. Siis tappamistapaa kuvataan useammin kuin kuolintapaa käyttäen ”semieufemistista” hyponyymia. Kuolemaa kuvataan eufemistisesti, tappamista kiertelemättä. Toisaalta esimerkiksi alla olevan BERÄTTIGAD-ryhmän verbejä voidaan käyttää joko hyponyymisesti tappamistavan verbeinä tai eufemistisesti sosiaalisjuridisen surmaamisen puolustukseksi. Hyponyymit ryhmittäytyvät seuraavien komponenttien alle:

BERÄTTIGAD	Tappaminen katsotaan oikeutetuksi. Lähinnä verbejä, jotka kuvaavat erilaisia teloitustapoja. Esim. <i>arkebusera, hänga, giljotinera, avrätta</i> .
-BERÄTTIGAD	Lähinnä hengen riistoon liittyviä verbejä. Verbillä <i>mörda</i> voidaan katsoa olevan komponentti AVSIKTLIG, verbillä <i>dräpa</i> komponentti -AVSIKTLIG.
VAPEN	Surmatyössä käytetään ”kättä pitempää”. Esim. <i>skjuta, knivhugga</i> .
GIFT	Tappaminen myrkyn avulla. Esim. <i>förgifta, intoxikera</i> .
KVÄVNING	Hukuttaminen, tukehduttaminen tai kuristaminen. Esim. <i>dränka, kväva, strypa</i> .
ELD	Polttaminen kuoliaaksi, murhapoltto. esim. <i>bränna till döds, mordbränna</i> .

FYSISK SKADA Tappaminen kuvataan lähinnä surmatyössä tulleiden fyysisten vaurioiden kautta. Esim. *tortera till döds, söndersmula, slå ihjäl*.

Kausatiivisella dimensiolla toistuivat lähes samat lisäkomponentit kuin inkoatiivisella. Erottavana tekijänä on juuri jako näihin dimensioihin. Eufemismikategoriat ovat siten:

RÖRELSE Esim. merkityksessä 'aiheuttaa toisen kuolema' ilmaisut *fälla, få ikull, meja ner, sända till himmelen, sända till sina fäder, sända på permis till evigheten*.

VAPEN Esim. *knäppa, pricka, tilldela nådaskottet, ge nickel*.

SLUT *Döda*-verbin eufemismeina esim. ilmaukset *göra slut på ngn* tai *betyda slutet för ngn*.

FRÅNTAGANDE Esim. *ta livet av ngn*.

4.3. Tillstånd

Merkitysdimensio TILLSTÅND osoittautui vähemmän mielenkiintoiseksi kuin kaksi edellä kuvattua osakenttää, koska se sisälsi lähes ainoastaan ei-eufemistisia ilmauksia, kuten esimerkiksi *han är död*. Eufemismit tällä alueella koostuivat lähinnä dimensioiden INKOATIV ja KAUSATIV yhteydessä jo käsiteltyjen verbien partisiippimuodoista. Esim. *Koskela stupad* tai *hela pluton nedskjuten*. Partisiippimuotojen lisäksi materiaalissa oli vain kaksi eufemistista ilmausta, *vara ur spelet* ja humoristinen *ligga med näsan i marken*. Huomattakoon, että jälkimmäistä fraasia käytettiin kuolleesta vihollisotilaasta.

5. Lopuksi

Onnistuin mielestäni kehittämään suhteellisen luotettavan menetelmän eufemismien ja ei-eufemismien erottamiseksi toisistaan oman rajallisen tutkimuskohteeni alueella, joskin luonnollisesti esiintyi myös päällekkäisyyttä. Merkitysten aste-erojen eksakti mittaaminen, johon tosin en pyrkinytkään, tuntuisi vaikealta tai jopa mahdottomalta tehtävältä. Menetelmällä voidaan kuitenkin ajatella olevan käyttöä tietokoneingvistiikassa, kun kielikuvia yritetään käsitellä koneellisesti.

Semantiikan tutkimusalue on suuri ja vaikeasti hallittava kokonaisuus. Monet sen ongelmista liikkuvat logiikan ja empiirisen tutkimuk-

sen välimaastossa. Tutkimuksen rajaaminen pelkästään jompaankumpaan näistä on tuskin mahdollista. Itse olen tässä esityksessä pyrkinyt valottamaan semantiikan ja tyyliopin suhdetta.¹

KIRJALLISUUS

- BALLY, C. 1932: *Linguistique générale et linguistique française*. Pariisi.
- BIERWISCH, M. 1970: Semantics. Lyons. J. (toim.), *New Horizons in Linguistics*. Aylesbury, Bucks.
- ENKVIST, N-E. 1974: *Stilforskning och stilteori*. Lund.
- KOSKI, M. 1983: Semantiikka nykyisessä kielentutkimuksessa. Ruusuvuori, R. (toim.), *Kielemme tuntemus*. Näkökulmia suomen kielen tutkimukseen ja opetukseen. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XXX. Helsinki.
- LINNA, V. 1983: *Okänd soldat* (käännös: Stormbom, N-B.). Falun.
- LYONS, J. 1973: *Ny lingvistik*. Tukholma.
- 1977: *Semantics I*. Cambridge.
- NIKULA, H. 1986: *Dependensgrammatik*. Tukholma.
- PETTERSSON, Å. 1971: Språkvetenskaplig semantik. *Språket i blickpunkten*. Lund.
- PORZIG, W. 1950: *Das Wunder der Sprache*. Bern.
- REGNÉLL, H. 1971: *Semantik*. Tukholma.
- ROBINS, R. H. 1971: *General linguistics*. An Introductory Survey. Lontoo ja Beccles.
- TIKKANEN, H. 1979: *Efter hjältedöden*. Porvoo.
- AF TRAMPE, P. — VIBERG, Å. 1972: *Allmän språkteori och grammatik*. En introduction. Lund.
- TRIER, J. 1931: *Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes*. Heidelberg.
- VIBERG, Å. 1980: *Tre semantiska fält i svenskan och några andra språk*. Projektet svenska som målspråk (SSM). Stockholms universitet. Tukholma.
- WELLANDER, E. 1973: *Riktig svenska*. Tukholma.
- WIKSTRÖM, K. 1977: *Begreppsältet kroppsövning*. Semantiska studier i svenskt idrottspråk. Tampere.
- 1983: En språkvetenskaplig blick på principerna vid översättningen av Nya Testamentet 1981. *Struktur och variation*. Festskrift till Bengt Loman. Meddelanden från stiftelsen för Åbo akademi forskningsinstitut. Numero 85. Turku.

¹ Samasta aiheesta on tulossa laajempi ruotsinkielinen julkaisu Joensuun yliopiston humanistisen tiedekunnan sarjassa *Kielitieteellisiä tutkimuksia — Studies in Languages*.

ILKKA NORRI: *The use of component analysis for distinguishing between euphemism and non-euphemism*

Distinguishing between similar types of verbal expression has always been a problem in stylistics. Instead of applying objective methods of analysis, the researcher has been compelled to rely on his personal linguistic instinct or to use informants. In this study the writer has charted the use of verbs and verbal phrases within the semantic field "death" in Swedish. He advances the hypothesis that in euphemistic and non-euphemistic expressions the components are combined in different ways. The point of departure is the argument that when a new component is added to the basic model, for example LIVING X → NON-LIVING X, the additional component produces a euphemism. The basic models are of three types. The semantic field "death", for instance, was divided into the following dimensions of meaning, which together cover the entire field:

INCHOATIVE: LIVING X → NON-LIVING X

CAUSATIVE: X CAUSES | LIVING Y → NON-LIVING Y |

STATE OF EXISTENCE: X = NON-LIVING

If the meaning of a verb that belongs to the semantic field under consideration consists of any of these basic relational components alone, the probability is that the verb is not a euphemism. Euphemisms characteristically involve one or more extra components in addition to the basic component, and it is precisely these extra elements that lie behind the euphemistic nature of the expression. Such extra components can be, for example, MOVEMENT, when dying is described euphemistically by comparing it to motion or travel, or ENDING, when death is seen as the terminal point of life. In considering euphemisms it is important to bear in mind the fluctuating nature of language. What might to-day be regarded as a euphemism that respects the feelings of the reader or listener could to-morrow have a harsh ring to it, and therefore be circumvented through the use of some new euphemism. More generally, the movement from euphemism to non-euphemism is associated with the fluctuation of language between the metaphorical and the non-metaphorical.

In structuralist semantics, emphasis has been laid on the hierarchic nature of language, i.e. on the fact that the lexicon of a given language is a hierarchy of concepts. The hyponyms of the verb *to die* usually describe the cause of death; e.g. *to drown*, *to starve*, *to suffocate*. Such examples cannot be regarded as pure euphemisms because the meaning *to die* is not a basic component of these verbs. In such cases one might introduce the concept of a semi-euphemism.

This method of analysis might be useful, for example, in computer linguistics, when figures of speech are to be processed automatically.